

Petar Bačić*

**ANDREW ASHWORTH:
*HUMAN RIGHTS, SERIOUS CRIME
AND CRIMINAL PROCEDURE*
London, Sweet & Maxwell, 2002, p. 145**

U posljednjih pedesetak godina prostor zaštite ljudskih prava doslovce je pokriven vojničkom terminologijom. Pojmovi kao što su: rat protiv droge, borba protiv organiziranog kriminala, antiteroristička ofenziva, itd. gotovo svuda naglašavaju hitnost djelovanja u situacijama koje u realnim okvirima suvremenog društva i države ne trpe daljnja odlaganja. U takvom kontekstu (ne)očekivani sudar dviju ideologija: s jedne strane promocije ljudskih prava, s druge strane borba protiv teškog kriminala otvara čitav niz pitanja. Mogu li se te dvije ideologije razvijati simultano bez kompromisa? Ako nema kompromisa, što činiti da do njega dođe? Valja li srezati borbu protiv teškog kriminala ili umanjiti prava osumnjičenih i optuženih? Tko bi trebao donijeti takve odluke i na kojim temeljima? Ako dođe do bilo kakvog ograničavanja ljudskih prava, nije li smisleno zapitati se jesu li to uopće bila ljudska prava? Nije li zapravo riječ o sljedećem: Zašto se uopće baviti s ljudskim pravima u situacijama kada je javna sigurnost ugrožena?

Odgovore na postavljena i slična pitanja izrasla iz suvremenog britanskog konteksta nalazimo u knjizi *Human Rights, Serious Crime and Criminal Procedure* koja je na jednom mjestu okupila tri predavanja što ih je **Andrew Ashworth**, Q.C., profesor prava na *All Soulsu u Oxfordu*, održavao tijekom 2001. na nekoliko prestižnih tamošnjih pravnih škola. Knjigu čine tri predavanja: *Why bother with Rights when Public Safety is at Risk* (p. 1-50), *Evaluating the Strasbourg and British Approaches* (p. 51-92), i *Taking a 'Balanced View' of the Public Interest* (p. 93-138). Knjiga završava indeksom (p. 139-145).

U prvom predavanju koje govori o odnosu prava i javne sigurnosti (str. 1-50) **A. Ashworth** uočava dva snažna pravca engleske javne politike. Prvo, on raspravlja o zahtjevima koji traže da se različita temeljna prava priznaju kao standardi pravde i pravednosti. Ta su temeljna prava dosada tretirana kao instrumentalna prava, dakle kao ona prava koja nisu inherentna i ne proizlaze kao nešto bitno iz prirode ljudske egzistencije, već kao prava koja su važna zato što omogućuju izbjegavanje jednog tipa društva i olakšavaju uspostavu drugih tipova društva. Uzimajući za primjer osnove i opravdanja koja se vezuju

* Petar Bačić, znanstveni novak, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

uz desetak prava povezanih s kaznenim postupkom te predviđajući ono što bi se moglo desiti u slučaju izostanka njihova priznavanja, autor smatra da ta prava i te kako zaslužuju zaštitu. Dokaz njihova značenja za UK leži i u tome što devet od deset prava postoje u *Europskoj konvenciji o ljudskim pravima*, pa se očekuje da ta prava budu poštovana već u najmanju ruku stoga što je UK potpisnica *Konvencije*. Namjera je autora bila da ovim svojim predavanjem potakne širu diskusiju o temeljima tih prava, koje nije bilo sve tamo od vremena prije i za donošenja *Human Rights Act*. Drugo, autor uočava kako se u suvremenom društvu diskusija prenijela na teren pokazatelja o visokoj stopi kriminala, velikom strahu od kriminala itd. Naglašavajući stabilnost brojke homicida u Engleskoj i Walesu, autor smatra da UK sa svim drugim zemljama u svijetu dijeli tjeskobu koja izvire iz uočljivog porasta organiziranog kriminala, trgovine drogom, teških prevara, seksualne zloupotrebe djece, terorizma itd. U takvim okvirima institucije koje su zadužene za realizaciju prava i borbu protiv tih pošasti traže veće ovlasti. Na kraju, između dva glavna pravca javne politike dolazi do kolizije, i to zato što šire ovlasti prije ili poslije dolaze u sukob s proceduralnim pravima koja treba poštovati.

U drugom predavanju koje tematizira evropski odnosno strasbourški i engleski pristup (str. 51-91) autor istražuje način na koji se *Evropski sud za ljudska prava* u Strasbourgu postavio prema pitanju sukoba dviju politika, odgovore britanskih sudova za vrijeme prve godine primjene *Human Rights Act* koncentrirajući se na kaznenoprocena prava iz čl. 5. i čl. 6. Konvencije te implikacije argumenata o “javnom interesu” i “javnoj sigurnosti” i kritičke napade na sam pojam ljudskih prava. Polazeći od stava da upotreba argumenata koji se temelje na “javnom interesu” nadjačavaju potrebu zaštite ljudskih prava iz čl. 5. i čl. 6. Konvencije, autor zaključuje da takva praksa ima sumnjiv legitimitet. Autor pritom navodi primjere nekoliko pokušaja kojima je vlada nastojala zaobići odnosno minimalizirati pravo na pošteno suđenje, što je bilo posebno uočljivo u argumentima britanske vlade kojima se ona služila u svom dopisivanju s *Evropskim sudom za ljudska prava*. Premda takvi argumenti nakon implementacije *Human Rights Act* nisu imali značajniju podršku ni u britanskim sudovima, **A. Ashworth** kritizira nekoliko presuda koje nisu u dovoljnoj mjeri uzimale u obzir odluke suda u Strasbourgu te strukturu i duh *Konvencije*. U tom smislu autor pokazuje da argumenti o “javnom interesu” i nisu toliko jaki koliko bi neki njegovi zagovornici željeli da budu. No, debate o sukobima između individualnih ljudskih prava i širih javnih interesa ne tiču se samo juridičkog pristupa *Konvenciji*. Te rasprave dobivaju i politički prizvuk nastojanjem političara da te sukobe smjeste u svoja viđenja inicijativa političkih mjera posebno onda kada takva viđenja stoje u vezi s pitanjima ozbiljnog kriminala.

U trećem predavanju koje zagovara balansirani pogled na javni interes (str. 93–138) **A. Ashworth** posebnu pažnju posvećuje otkrivanju i kritici različitih

načina izbjegavanja zaštite ljudskih prava, i to: stvaranjem iznimaka koje se temelje na težini kaznenog djela; manipulacijom granice između civilnog i kaznenog djela; širenjem definicije izuzetnih kategorija; zagovaranjem teze “bez odgovornosti nema prava” te dokazivanjem kako je ograničavanje (određenog) ljudskog prava nužno za zaštitu ljudskih prava drugih pojedinaca.

Analizirajući u ovoj knjizi pitanje interakcije ljudskih prava, teškog zločina i kaznene procedure, **A. Ashworth** daje subjektivnu projekciju konzekvencija klasificiranja prava kao temeljnih ljudskih prava. Spadajući u one koji smatraju da ljudska prava nisu nepromjenljiva i ljudskoj prirodi inherentna kategorija, autor pozdravlja potrebu preispitivanja zahtjeva glede različitih prava koja su sada izražena ili implicirana u čl. 6. *Konvencije*. No, inzistirajući na toj potrebi autor zaključuje da se svekolika ta pitanja imaju smjestiti u postojeće granice i samu središnjicu razgovora o ljudskim pravima. Pritom, demokratski proces mora ponekad određena pitanja izvući iz sudačkog foruma u kojemu se ona najčešće rješavaju. Drugim riječima, javna i profesionalna debata o priznavanju i sadržaju temeljnih prava od vitalnog je značenja tek onda ako se *Evropska konvencija o ljudskim pravima* ne odvaja od demokratskih zemalja koje sebi podređuje i koje s njome imaju posla. Ali i onda kada *Konvencija* ostaje bliska pitanjima koja su važna za kaznenu istragu i načinima kako se ona vodi, koja će pitanja pritom i dalje smatrati kao jedno od svojih najvažnijih pitanja uopće.

260. str. prazna